

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Лъчезар Любенов Перчеклийски

за дисертационния труд на Маргарита Бранимирова Гергинова –
„Стилови и жанрови модели на надгробното слово, некролога и епитафията
през Възраждането (от втората четвърт на XIX век до Освобождението)“,
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

по професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност *Български език – История на българския книжовен език*
Научен ръководител: проф. д-р Гургана Дачева

1. Биография

Маргарита Гергинова е родена през 1982 г. От 2002 до 2007 г. следва българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В същия университет получава магистърска степен по лингвистика (2017 г.), а в периода 2018 – 2021 г. е редовен докторант по история на новобългарския книжовен език. Зачислена е към катедра „Български език“ към Факултета по славянски филологии под научното ръководство на проф. д-р Гургана Дачева.

В периода на докторантурата Гергинова е участвала с доклад в 3 научни конференции (1 национална и 2 международни) и има общо 3 публикации по темата на дисертацията и още 7 статии, свързани с лингвистични проблеми от друго естество (1 от тях е в съавторство). Член е на научния екип на два действащи национални проекта, спечелени и реализирани от Софийския университет.

Отделно от това М. Гергинова има богата визитка, която е свързана с нейната работа като сценарист, редактор и журналист (в България и чужбина). Владее отлично английски, френски и руски език, ползва също и италиански.

2. Дисертационен труд

Дисертацията (с общ обем 257 с.) включва следните основни части: *Увод*: с. 5 – 10; *I. Теоретична рамка*: с. 11 – 40; *II. Развитие на некролозите и съобщенията за смърт. Установяване на модела на българските некролози и съобщенията за смърт*: с. 41 – 127; *III. Лингвистичен анализ с оглед на*

историческите развойни процеси и на спецификата на стилистичните особености в некролозите, надгробните слова и съобщенията за смърт: с. 128 – 164; *Заключение*: с. 165 – 167; *Използвана литература*: с. 170 – 179; и *Приложения*: с. 180 – 257.

В **уводната част** Маргарита Гергинова представя накратко някои философски виждания за смъртта. Посочва *обекта* – некролозите, съобщенията за смърт и надгробните слова, публикувани във вестниците от 50-те години на XIX век до Освобождението; *целите и задачите* – установяване модела на различните форми на некрожанра в българската преса и извършване на стилистична, жанрова, лингвистична (на всички езикови нива) и структурна характеристика на разглежданите кратки слова. Анализът е базиран на голям корпус от текстове (366), който „съдържа всички известия за смърт, публикувани във възрожденския печат“ (с. 8) в разглеждания период.

В **Първа глава** са разгледани различните схващания на български и чужди автори за понятията *дискурс*, *текст* и *жанр*. Налага се мнението, че „епохата на Българското възраждане обуславя нов тип текст, изразен чрез некролозите и съобщенията за смърт“, като по този начин „съдържателно и структурно се образува модус от текстовете на *некрожанра*“ (с. 13). Теоретичният преглед в тази глава показва отличната библиографска осведоменост на М. Гергинова, а също и добро владение на терминологията. Авторката обръща внимание на понятието *табу* и на неговата връзка със смъртта и мъртвците в антропологията, етнографията, теологията и психологията. Изяснен е характерът на езиковото табу и на неговите езикови заместители – евфемизмите и дисфемизмите.

Във **Втора глава** М. Гергинова прави исторически обзор на медийните текстове, съобщаващи за смърт в някои европейски страни – Англия/Великобритания, Франция и Русия. Разгледано е отношението към смъртта в различните културно-исторически епохи, а също и отношението на обществото към некролога. Целта на този хронологичен преглед е да се определи моделът, който следват българските поминални текстове през Възраждането. Поради това в следващите страници Гергинова представя

накратко и развоя на българската журналистика от времето на нейното създаване през 40-те години на XIX век, както и появата и развитието на некролозите в българския периодичен печат. Тя установява, че българските вестници по това време „се водят по структурата на френските печатни издания“, но стилът и структурата на текста при съобщенията за смърт и некролозите е заимстван от Англия (с. 111). Важно наблюдение е и това, че „жанрът на некролога в българското възрожденско пространство „влиза в западния си образ, но бързо се пре моделира в услуга на собствената ни реалност и идеологични нужди“ (с. 110).

В **Трета глава** е направена структурна, стилистична и езикова характеристика на поминалните текстове (некролози, съобщения за смърт, надгробни слова), публикувани в българския възрожденски печат (главно) през третата четвърт на XIX век. Лингвистичният анализ включва всички езикови нива (фонетика, морфология, синтаксис, лексика) и е съобразен с динамиката на процесите, свързани с развитието на българския национален книжовен език.

В **Заключението** са посочени в обобщен вид постигнатите резултати в дисертационния труд. Изведени са някои важни изводи във връзка с въвеждането и развоя на поминалните текстове в българската възрожденска преса.

Библиографският списък включва 88 заглавия на научни изследвания на български и чужди автори, както и 58 източника (британски, френски, руски и български), от които е ексцерпиран материалът за дисертационния труд.

Много ценно е **Приложението** в края на работата. В него са поместени известията за смърт, които са публикувани във възрожденския периодичен печат от края на втората четвърт на XIX век до Освобождението.

Общото впечатление за дисертацията на Маргарита Георгиева е много добро. Темата е сполучлива и дисертабилна, а анализите и изводите в работата са научно издържани. Текстът е четивен и е структурирано правилно, терминологията е овладяна, езикът следва особеностите на научния стил. В съдържанието на дисертацията не бяха открити следи от плагиатство. Използваните в дисертацията трудове са цитирани коректно.

3. Критични бележки

Препоръчвам на дисертантката:

- Да оформи библиографското цитиране на трудове на кирилица под линия според нормите, посочени в „Правопис и пунктуация на българския език (Основни правила)“ (София, БАН, 2011, с. 166 – 174), където се вижда, че цитираните заглавия и имената на издателствата не се поставят в кавички. Списъкът с използвана литература също трябва да се изчисти от технически неточности.

- Информацията, свързана със структурата на дисертационния труд и научните приноси, да остане само в автореферата.

- В Увода се посочва, че времевият обхват на дисертацията обхваща „периода 1850 до Освобождението“ (с. 8). Фактически от втората четвърт на XIX век (по обективни причини) е само 1850 г., а разглежданият период реално включва третата четвърт на XIX век. Поради това препоръчвам подзаглавието на дисертацията да се поправи на „От *края* на втората четвърт на XIX век до Освобождението“.

Допуснати са няколко технически и пунктуационни неточности в текста на дисертацията. Тук ще посоча само един пример, който се намира на стр. 166: „Интересен феномен за прогресивния български XIX век е, че некролозите служат не само, за да (вм. *не само за да*) сакрализират дадена личност, заради (вм. *личност заради*) моралните ѝ (вм. *й*) и обществени ценности, но и да я десакрализират, заради (вм. *да я десакрализират заради*) политически и идеологически виждания на автора...“.

Споменатите неточности са незначителни и лесно поправими и не понижават научната стойност на дисертационния труд. При евентуално отпечатване на дисертацията обаче, което препоръчвам на Маргарита Гергинова, е добре тя да се съобрази с посочените бележки.

4. Автореферат

Авторефератът (общо 42 стр.) отразява основните моменти от структурата и съдържанието на дисертационния труд. Приносите, които са представени в приложението (стр. 39), са действителни.

5. Статии, свързани с темата на дисертацията

С темата на дисертацията са свързани 3 публикувани статии. В тях авторката е разгледала 1) модернизиращата роля на некролога, 2) неговото развитие и 3) френския културен модел в некролозите и съобщенията за смърт в българския печат в епохата на Възраждането. Текстовете и на трите статии са достъпни в интернет пространството.

6. Общо заключение

В заключение искам да посоча, че в дисертацията „Стилови и жанрови модели на надгробното слово, некролога и епитафията през Възраждането (от втората четвърт на XIX век до Освобождението)“ и съпътстващите я публикации докторантката е извършила солидна изследователска работа (ексцерпция на поминални текстове от българската и чуждата преса, научни анализи и обобщения), която е приносна за историята на новобългарския книжовен език. Трудът е издържан в научно отношение, а поставените цели и задачи са изпълнени. Поради това ще гласувам **положително** за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ на **Маргарита Бранимирова Гергинова** по професионално направление 2.1. *Филология*, научна специалност *Български език (История на българския книжовен език)*.

27.09.2021 г.

Доц. д-р Лъчезар Перчеклийски